"IL-MILIED"

Studju ta' GUIDO SALIBA

MILTON jaħseb qabel kollox bħala poeta klassiku. Fit-twelid ta' Ġesù hu jilmaħ is-sbuħija tan-natura bil-fenomeni kollha tagħha. Hu jara 'l Kristu, Sultan tas-Slaten, li għandu l-ħila jsaħħar mhux biss lill-bniedem imma wkoll 'l univers innifsu—lin-natura—u jaraħ rebbieħ fuq l-allat ta' Ruma, Greċja, Sirja u Eġittu. Hu jarah iwaqqaf twemmin ġdid, Saltna ġdida fuq il-ħajja u l-imġiba tal-bniedem. Bħala poeta hu jieqaf jitgħaxxaq jissemma lid-daqq saħħari bil-ħlewwa tiegħu ta' l-anġli. Jilmaħ lix-xemx, kwiekeb, baħar, riħ, u għasafar jagħtu qima lill-Iben ta' Alla.

Milton hu l-poeta li jgħanni l-ġmiel kull fejn jinstab u juri tajjeb l-għerf klassiku tiegħu li ma jħallihx ma jitgħaxxaqx bissbuħija tal-paganiżmu, hekk li waqt li jsemmi l-waqgħa ta' l-allat hu juri li jrid inissel fil-qarrej simpatija għalihom. Hu l-poeta ta' l-immaġinazzjoni li jpinġi s-Sema bil-glorja kollha tagħha.

Cuschieri hu qabel kollox qassis li jixtieq iħalli lill-Muża tal-lirika ddawwallu moħħu, imma l-hemm tad-dinja fi gwerra ssewwidlu qalbu u minnflok igħallem lill-bniedem għaliex m'għandux jaqta' qalbu imma jitlob il-ħniena t'Alla li żgur jaħfirlu dnubietu —imbagħad ikun jista' jerġa' jibda jsaltan is-sliem. Cuschieri ma jintilifx igħanni fuq is-sbuħija tan-natura u l-majistà tal-kori u ta' l-Anġli. Hu jagħmilha ta' bniedem prattiku, u bħala qaddej t'Alla juri l-frugħat u l-bluha tal-bniedem biex jerġa' jressqu fi ħdan Alla.

Milton fl-odi tiegħu, li kienet waħda mill-ewwel xogħol tiegħu u kienet għalih bħala tħejjija għax-xogħol iktar brillanti, wera ċar it-tagħlim tiegħu fil-mitoloġija klassika u tal-Bibbja. Din l-odi hi waħda mill-isbaħ fil-Letteratura Ingliża fit-taqsima tal-ħolqien ta' poeżija bl-ismijiet.

F'"Il-Milied" ta' Cuschieri nsibu waħda mill-isbaħ ġawhar tal-Letteratura Maltija. Fiha wieħed isib il-filosofija Nisranija mqabbla mal-filosofija ħażina u pagana, jew aħjar wera l-kuntrast bejn il-waħda u l-oħra. Fiha siltiet mill-Bibbja li qegħdin minsuġin hekk tajjeb fil-poeżija tiegħu li mhux la kemm tinduna

li mhumiex ħsebijiet oriġinali tal-poeta. Imbagħad l-isbaħ tagħha, jekk tbarri t-talba mħeġġa, sinċiera u ħelwa li l-poeta jagħmel lill-Madonna, hu li għalkemm ma' l-ewwel qari taħseb li hi poeżija ta' ftit ħsieb, ta' xeħta superfiċjali, wara li terġa' taqraha u taħseb ftit, tintebaħ bil-kobor u għoli ta ħsibijiet, tintebaħ bid-deskrizzjonijiet moħbija li malli tilmaħhom tarahom igħaddu minn quddiem il-għajnejn qishom xbihat ħajja.

Fuq kollox, din il-poeżija tħallilek it-togħma tas-sinċerità u t-twemmin qawwi tal-poeta fil-ħaqq u s-sewwa t'Alla u l-mogħdrija u ħniena tal-Madonna.

Dawn iż-żewġ poeżiji huma tassew mera tal-persunalità ta' l-awturi tagħhom. John Milton kien bniedem klassiku u tista' tgħid li għex bil-klassiċiżmu fil-waqt li l-Prof. A. Cuschieri juri li hu filosofu u fuq kollox patri.

Milton jibda l-innu billi jgħid li n-natura libset il-mantell tas-Silġ għax stħat u beżgħet:—

"...that her Maker's eyes
Should look so near upon her foul deformities."

Cuschieri jibda biex igħid li fil-Milied hemm rabta bejn is-Sema u l-art.

"Donnhom lejn l-art iħarsu mistagħġbin
bi ġmielha l-kwiekeb, u donnha l-art tħares
'il fuq titgħaxxaq bik, ja dawl tas-Sema."

Imma hu, sogħbien bil-hemm tad-dinja, ma jistax igħanni ferrieħi għax kif jistqarr.

"Ma l-kelma minn fommi toħroġli bid-dmugħ"
minħabba n-niket li jitnissel min-nuqqas ta' ftehim bejn il-bnedmin.

Mhux hekk Milton li jwiddeb l-odi tiegħu

"Oh, run, prevent them with thy humble ode."

Dan irid ifaħħar qabel kulħadd saħansitra qabel is-Slaten Maġi, il-miġja fid-dinja ta' Dak li ġieb miegħu ferħ u serħan.

Xtaq kieku l-poeta Malti jifraħ imma fid-dinja l-hemm hu kbir wisq biex iħallih jagħmel hekk. Id-dwejjaq għelbu l-ferħ, għalhekk jixtieq jitlob maħfra lill-Ġesù għall-bnedmin kollha.

Il-poeta jfakkar fiż-żmien meta l-bnedmin ma kinux jemmnu li teżisti ħajja oħra wara din u meta kienu jemmnu u ma kinux jaslu biex jifhmu x'jiġri wara l-mewt.

It-tnejn inqdew bi kliem Alla fil-mistoqsijiet li għamel lil Ġobb biex ifiehmu li l-bniedem mhux għaref u setgħan daqsU.

Fil-waqt li Milton jissellifhom biex igħid li qatt ma nstema' daqq ħelu mill-ħolqien sa meta twieled Kristu

"Such music (as 'tis said)
Before was never made
But when of old the sons of morning sung."

Il-qassis-poeta imma jqiegħed kliem il-Mulej ġo fomm il-bniedem pagan li jistaqsi lilu nnifsu u lil min hu bħalu x'jaf fuq il-ħolqien u n-natura u meta l-bniedem ma jweġibx għax ma jifhimx, iwaħħal f'rasu dak li għallmu Epikuru li l-poeta ġabru f'dawn il-versi :

"Oħroġ mela l-inbid li għandek, għaref
tassew, sejjaħ madwar il-mejda mżejna
b'kull ġid xebbiet u żgħażagħ, u kul u ixrob,
sakemm jisfa mir-ras kull ħsieb ta' dwejjaq."

Dan kien it-twemmin qabel il-miġja ta' Ġesù li miegħu twieldet l-imħabba u l-maħfra jekk il-bniedem jindem u jitlob hielu.

Għall-bniedem pessimista li jaqta' jiesu mill-ħniena t'Alla, il-poeta jwiddbu jqim 'l Alla tarbija. Ikompli jħeġġeġ

"Itilqu, ja bdiewa,
għal ħdejh,
fuq raskom iqiegħed
idejh."

Milton minn flok jurina dan il-kwadru tar-ragħajja

"The Shepherds on the lawn
Or o'er the point of dawn
Sat simply chatting in a rustic row;
Full little thought they then,
That the mighty Pan
was kindly come to live with them below;
Perhaps their loves, or else their sheep,
Was all that did their silly thoughts so busy keep."

L-idija li Kristu hu dawl qawwi li jixgħel fuq id-dlamijiet tad-dinja jagħtuhielna ż-żewġ poeti :

(Milton)— *"He saw a greater sun appear*
Than his bright throne, or burning axletree, could bear."
(Cuschieri)—*"...fuq id-dlam tad-dinja,*
dehret, kif xtaqu tant misserijietna,
Ix-Xemx tal-Ħaqq."

It-tnejn jerġgħu jaqblu li s-Saltna ta' l-allat spiċċat malli twieled Kristu.

(Cuschieri)—"...*aħarbu*
egħdewwa kiefra: ġietna
sa fl-aħħar u qatt iżjed ma tħallina
Il-Qawwa li tifdina."

u

(Milton)—"*Nor all the gods beside,*
Longer dare abide...
Our babe to show his Godhead true,
Can in his swaddling hands control the damned crew."

It-tnejn igħidu li fil-Milied reġgħu lura għad-dinja, il-Ħaqq, u s-Sewwa. Imma Milton iżid

"*But wisest Fate says no,*
This must not yet be so."

għaliex, igħidilna, Kristu biex jifdi d-dinja jeħtieġlu jduq l-imrar tal-ħajja u jmut fuq is-Salib għall-Fidwa tagħna u l-glorja tiegħu.

Milton jibda l-ewwel strofa billi jsemmi li l-profeti għannew il-miġja ta' Ġesù li jitwieled minn Xebba nisel ta' David. Igħid li ħalla s-Saltna tas-Sema biex sar bniedem Feddej tal-bnedmin. Cuschieri jispiċċa biex igħid dan kollu u jgħid li isem Betlem ma jmut qatt.

Milton itemm l-odi tiegħu bħala poeta. Igħid li t-tarbija raqdet mgħassa mill-Madonna, mill-kewkba ġdida ta' Betlem u mill-kori ta' l-Anġli; għalhekk jeħtieġlu jtemm il-għanja tiegħu. Il-poeta tagħna, Patri Karmelitan, jagħmel talba bil-ħerqa lil Omm Sidna. Jitlobha tħenn għall-bnedmin, twaqqaf iċ-ċarċir tad-demm mingħajr ma tgħid lill-Imħallef Imqaddes imma mill-mogħdrija tagħha ta' Omm l-Insara tħenn u tbierek.

Id-dinja qadima tinsab imfarrka; li wieħed jara minn dan it-tħarbit titwieled dinja ġdida, aktar f'saħħitha, immexxija minn liġijiet aħjar, aktar jaqblu man-natura tal-bniedem: din hi x-xewqa tan-nies imdejqa tad-dinja.

(Mill-messaġġ bir-radjo tal-Papa Piju XII
fl-1 ta' Settembru, 1944).